

Secția a treia

CAUZA MIHAI MOLDOVEANU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 4238/03)

Hotărâre

Strasbourg

19 iunie 2012

Definitivă

19/09/2012

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Mihai Moldoveanu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ján Šikuta, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Kristina Pardalos, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 29 mai 2012,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 4238/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Mihai Moldoveanu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 26 iulie 2001 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Alina Cojocaru, avocată în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, doamna Irina Cambrea, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În urma abținerii domnului Corneliu Bîrsan, judecător ales să reprezinte România (art. 28 din Regulamentul Curții), președintele camerei a desemnat-o pe doamna Kristina Pardalos în calitate de judecător *ad-hoc* (art. 26 § 4 din convenție și art. 29 § 1 din regulament).

4. Reclamantul invocă, în special, lipsa echității procedurii penale declanșate împotriva sa,

din cauza condamnării sale de către instanța de recurs fără ascultarea acestuia în persoană și fără administrarea directă a probelor, precum și din cauza absenței unei asistențe judiciare corespunzătoare.

5. La 23 iunie 2011, cererea a fost comunicată Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 1 din convenție, s-a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamantul s-a născut în 1967 și, în prezent, este privat de libertate în Penitenciarul Satu Mare.

A. Evenimentele din noaptea de 31 octombrie 1995

7. La 31 octombrie 1995, în orașul Oradea, șoferul de taxi N.A. a fost găsit decedat, la câțiva metri de mașina abandonată a acestuia. Conform declarațiilor martorilor care l-au descoperit, acesta era plin de sânge și prezenta multiple leziuni.

8. Conform unui raport întocmit în urma cercetărilor efectuate la fața locului în ziua următoare crimei, mașina abandonată era acoperită de sânge, în interior, pe caroserie, precum și în portbagaj. Au fost identificate patru amprente pe mașină, precum și urme de încălțăminte în jurul mașinii. Câteva fire de păr și un chiștoc de țigară, care au fost găsite în interiorul mașinii, au fost prelevate pentru analize criminalistice.

9. În aceeași seară, un alt șofer de taxi, V.T., a fost agresat de un bărbat și o femeie, în apropierea locului unde fusese găsit N.A. V.T. a reușit să scape și cei doi agresori au fugit.

10. În urma anchetei, E.S. și G.H. au fost identificați ca fiind agresorii lui V.T. Anchetatorii au decis ulterior să extindă cercetarea penală asupra reclamantului pentru uciderea lui N.A.

B. Arestarea preventivă a reclamantului și începerea urmăririi penale față de acesta

11. La 11 ianuarie 1996, a fost pusă în mișcare acțiunea penală, iar reclamantul a fost arestat preventiv pentru treizeci de zile, după ce a fost informat de procuror că era suspectat de complicitate la tentativă de omor săvârșită asupra lui N.A., tentativă de tâlhărie săvârșită asupra lui V.T. și nedenunțarea acestor infracțiuni.

12. Au avut loc percheziții la domiciliul celor trei acuzați. La domiciliul reclamantului, poliția a găsit o geacă cu o pată de sânge în interior. Geaca a fost trimisă pentru analizarea petelor de sânge, dar nu a putut fi stabilită grupa sanguină.

13. La 12 ianuarie 1996, reclamantul a fost interogat în prezența unui avocat numit din oficiu și a mărturisit că a săvârșit infracțiunea de tâlhărie. Acest avocat numit din oficiu a asistat persoana în cauză până la 16 februarie 1996, dată la care acesta a mandatat un avocat ales pentru a-l apăra.

14. La 26 februarie 1996, în prezența avocatului ales și a unui martor, Parchetul a informat reclamantul că era suspectat de săvârșirea infracțiunii de ucidere a lui N.A. Avocatul reclamantului nu a ridicat obiecții cu privire la procedură.

15. Parchetul a sesizat Tribunalul Bihor cu o cerere de prelungire a măsurii de arestare

preventivă a reclamantului. La ședința din 8 martie 1996, avocatul reclamantului a luat act de faptul că discutase cu reclamantul și că acesta recunoscuse faptele, precizând totuși că nu a putut să discute cu acesta în particular, deoarece alte trei persoane au fost prezente, de fiecare dată, la discuțiile lor. În această privință, avocatul a solicitat tribunalului să îi ofere posibilitatea să se întâlnească în particular cu reclamantul, fără martori. Tribunalul a dispus adoptarea de măsuri pentru a-i asigura reclamantului dreptul la apărare efectivă, oferindu-i posibilitatea de a purta o discuție confidențială cu avocatul său.

16. La 21 martie 1996, reclamantul a fost interogată din nou de procuror în prezența avocatului ales de acesta și a recunoscut săvârșirea omorului.

17. La 23 mai 1996, reclamantul a fost interogată din nou în prezența avocatului său și a revenit asupra declarațiilor sale. A explicat că incoerența declarațiilor sale s-a datorat comportamentului abuziv al anchetatorilor, aceștia maltratându-l pentru a-l determina să recunoască faptele.

18. Prin rechizitoriul din 27 mai 1996, Parchetul de pe lângă Tribunalul Bihor a trimis reclamantul în judecată împreună cu E.S. și H.G. Conform Parchetului, reclamantul a săvârșit infracțiunea de omor deosebit de grav asupra lui N.A. cu scopul de a-l jefui, precum și infracțiunea de tâlhărie, care cauzase decesul lui N.A., infracțiune pe care E.S. nu o denunțase. În plus, E.S. și H.G. au săvârșit o tentativă de omor și de tâlhărie asupra lui V.T., la care era complice reclamantul. Reclamantul și E.S. au fost acuzați, de asemenea, de deținere de substanțe toxice.

19. V.T. și moștenitorii lui N.A. au intervenit în procedură în calitate de părți civile.

20. Conform procurorului însărcinat cu procedura, la începutul anchetei, cei trei inculpați nu au recunoscut faptele. Ulterior, E.S. și H.G. au recunoscut că l-au agresat pe V.T. Apoi, reclamantul și E.S. au recunoscut că l-au agresat pe N.A., dar reclamantul a negat ulterior aceste fapte. Doar H.G. a negat constant faptele de care era acuzat în privința primului șofer de taxi.

C. Procedura în primă instanță

21. În ședința din 2 septembrie 1996, avocații care îi reprezentau pe E.S. și pe reclamant au evidențiat că nu au putut beneficia de întrevederi confidențiale cu clienții lor privați de libertate în arestul poliției. Prin încheierea interlocutorie pronunțată în aceeași zi, Tribunalul Bihor a amânat cauza pentru ca avocații să poată beneficia de întrevederi confidențiale cu clienții lor.

22. În ședința din 14 octombrie 1996, reclamantul a solicitat tribunalului să dispună audierea a doi martori în apărare. Tribunalul a admis această cerere printr-o încheiere.

23. În ședința din 11 noiembrie 1996, reclamantul a solicitat o audiere suplimentară a E.S., dar abia după ce aceasta urma să fie transferată din arestul poliției într-o unitate penitenciar.

24. După mai multe amânări datorate unor vicii de procedură, în ședința din 26 ianuarie 1998, tribunalul a constatat absența martorilor în acuzare și a citit depozițiile pe care aceștia le făcuseră în etapa urmăririi penale. Reclamantul a contestat această lectură, susținând că se impunea audierea martorilor, cu atât mai mult cu cât probele de la dosar erau contradictorii. Acesta a solicitat o nouă audiere de către tribunal a co-incipatei E.S., întrucât aceasta fusese transferată într-un penitenciar și nu mai era deținută într-un centru aflat în subordinea Parchetului. Avocatul acestuia a solicitat efectuarea unei expertize tehnice a amprentelor descoperite pe mașina primului șofer de taxi, susținând că acestea nu aparțineau inculpaților.

25. E.S. a dat o nouă declarație, negând faptele și susținând că declarațiile sale anterioare fuseseră făcute sub presiunea polițiștilor care au însoțit-o în timpul în care a făcut depozițiile respective.

26. Prin scrisoarea din 17 februarie 1998, tribunalul a informat Penitenciarul Oradea, unde erau privați de libertate inculpații, că luase decizia de a interzice comunicarea între aceștia, precum și cu anchetatorii și presa.

27. În timpul ședinței din 24 aprilie 1998, reclamantul a solicitat din nou tribunalului să dispună audierea martorilor în acuzare. În plus, acesta a solicitat efectuarea unor expertize medico-legale pentru a se stabili dacă pata de sânge găsită în interiorul hainei sale aparținea victimei și dacă leziunile suferite de cele două victime fuseseră cauzate de aceleași obiecte. Cererile sale au fost respinse ca fiind nerelevante pentru cauză.

28. Tribunalul a vizionat înregistrările declarațiilor făcute de reclamat și de E.S. în timpul instrumentării cauzei și a concluzionat că aceștia nu păreau să fi fost supuși unor presiuni.

29. Prin hotărârea din 8 iunie 1998, Tribunalul Bihor a schimbat încadrarea juridică a faptelor și a hotărât că, pe baza probelor aflate la dosar, reieșea că reclamantul este vinovat de săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav asupra lui N.A. Instanța a constatat, de asemenea, că, împreună cu H.G., reclamantul era vinovat de săvârșirea infracțiunii tâlhărie, care a avut ca urmare decesul lui N.A. Tribunalul a hotărât, în continuare, că persoana în cauză a săvârșit infracțiunea de instigare la tâlhărie asupra lui V.T., precum și de infracțiunea de utilizare de substanțe toxice. Tribunalul l-a condamnat la o pedeapsă de douăzeci și cinci de ani de închisoare, o interdicție de ședere în orașul Oradea pentru o perioadă de cinci ani de la executarea pedepsei și l-a obligat la plata de daune-interese părților civile.

D. Procedura în apel în fața Curții de Apel Oradea

30. Reclamantul a introdus apel împotriva acestei hotărâri, solicitând punerea sa în libertate, pe motiv că din mijloacele de probă strânse nu reieșea că săvârșise faptele imputate. Acesta a susținut că probele prelevate de la locul săvârșirii crimei nu fuseseră exploatate și, în special, că autoritățile nu identificaseră cui aparțineau amprente găsite pe mașina victimei, nici urmele de încălțăminte găsite în apropierea corpului victimei. Acesta a reiterat că în raportul medico-legal se menționa că pata de sânge găsită în interiorul gecii sale nu putea fi analizată pentru a se stabili cărei grupe sanguine aparține. Acesta a luat act de faptul că ipoteza susținută de Parchet, conform căreia cele două crime au fost săvârșite de aceleași persoane, nu era logică, dat fiind că existau martori care au confirmat că o văzuseră pe prima victimă în viață la orele 22.00, în vreme ce agresarea celei de-a doua victime a avut loc între orele 22.20 și 23.00. Într-o perioadă de timp atât de scurtă, era evident imposibil ca inculpații să ucidă prima victimă, să șteargă toate urmele de sânge de pe hainele lor și să ia apoi alt taxi pentru a săvârși din nou aceleași fapte, în același loc. Ucigașii victimei N.A. ar fi trebuit să fie acoperiți de sânge, în măsura în care crima avusese loc în interiorul mașinii acestuia, iar locul crimei era plin de sânge. Or, nicio urmă de sânge nu a fost descoperită în mașina celui de-al doilea șofer de taxi ori în propria sa mașină, în ciuda faptului că, potrivit ipotezei Parchetului, autorii au intrat în aceste două mașini imediat după uciderea lui N.A. Ceilalți doi co-inculpați au solicitat achitarea lor în ceea ce privește acuzația de omor săvârșit asupra lui N.A., recunoscând totodată faptele săvârșite în privința lui V.T.

31. La 29 octombrie 1998, Curtea de Apel a hotărât că probele erau contradictorii și a apreciat că era necesară continuarea cercetării judecătorești în cauză. Aceasta l-a audiat pe martorul S.L. și pe victima V.T. Acesta din urmă a declarat că persoanele care îl agresaseră erau E.S. și H.G. și că nu îl văzuse pe reclamant.

32. La 26 martie 1999, Curtea de Apel l-a audiat pe moștenitorul lui N.A. și pe martorii în acuzare, T.G. și V.C., care au revenit asupra declarațiilor făcute în cursul urmăririi penale. La cererea Parchetului, a fost audiat martorul în acuzare, M.G., care asistase la reconstituirea faptelor, iar Curtea de Apel a reținut că acesta a răspuns cu ezitări la întrebările adresate.

Reconstituirea faptelor, precum și rapoartele medico-legale au fost examinate de Curtea de Apel. Curtea de Apel a vizionat înregistrările realizate de organele de urmărire penală în cursul reconstituirii faptelor privind uciderea lui N.A. și a evidențiat faptul că H.G. nu fusese prezent la acest act de cercetare.

33. Prin hotărârea din 7 mai 1999, Curtea de Apel a admis apelul inculpaților și a dispus achitarea acestora de infracțiunea de omor și complicitate la omor asupra lui N.A. și a respins cererea de daune-interese a părților civile. Aceasta a arătat că Parchetul avea obligația de a furniza probele care să îi condamne pe cei trei inculpați. Or, din dosar nu reieșea că inculpații erau vinovați de această crimă. Singura probă adusă de acuzare era declarația lui E.S. de recunoaștere a faptelor, dar aceasta nu se corobora cu celelalte probe aflate la dosar. În plus, E.S. și-a modificat declarațiile, iar martorii în acuzare au revenit asupra declarațiilor date în cursul urmăririi penale. După ce a examinat rapoartele de expertiză medico-legală realizate, Curtea de Apel a hotărât că situația de fapt reținută de Parchet era în contradicție cu probele aflate la dosar. Aceasta a subliniat că, deși fuseseră prelevate amprente de pe mașina lui N.A. și fuseseră identificate urme de încălțăminte în apropierea mașinii, organele de urmărire penală nu le-au exploatat. În ceea ce privește pata de sânge prelevată din interiorul gecii reclamantului, Curtea de Apel a remarcat că expertiza nu stabilise că aceasta îi aparținea lui N.A. Curtea de Apel a observat că însuși moștenitorul lui N.A. menționase aspecte legate de superficialitatea investigațiilor preliminare, precizând că nu fuseseră găsite actele pe care victima le avea întotdeauna asupra sa. Prin urmare, aceasta a hotărât că prezumția de nevinovăție impunea achitarea reclamantului în ceea ce privește capetele de acuzare privind victima N.A.

34. Curtea de Apel a achitat reclamantul și în ceea ce privește învinuirea de instigare la tâlhăria comisă asupra lui V.T., hotărând că nicio probă de la dosar, nici măcar declarațiile lui V.T., nu indicau că acesta participase în vreun fel la săvârșirea acestei infracțiuni. Totuși, aceasta a hotărât că din documentele de la dosar reieșea că E.S. și H.G. erau vinovați de tâlhăria săvârșită asupra lui V.T. și utilizarea de substanțe toxice și i-a condamnat la o pedeapsă cu închisoarea. Reclamantul a fost declarat vinovat, de asemenea, cu privire la această din urmă infracțiune.

35. Unul din membrii completului de judecată a formulat o opinie separată, susținând că pe baza probelor reieșea că cei trei inculpați erau vinovați de uciderea lui N.A. și apreciind hotărârea pronunțată în primă instanță ca fiind întemeiată. Acesta a invocat declarațiile foarte detaliate ale E.S. și ale reclamantului, făcute în cursul urmăririi penale, prin care își recunoscuseră faptele, și care se aflau la baza reconstituirii realizate de către anchetatori. Acesta a subliniat, de asemenea, că reconstituirea fusese realizată în prezența inculpaților și a avocaților acestora, ceea ce excludea orice influență și constrângere din partea anchetatorilor.

E. Recursul în fața Curții Supreme de Justiție

36. Ministerul Public a formulat recurs, considerând că instanța de apel nu interpretase corect probele și că din declarațiile martorilor reieșea că acuzații au săvârșit într-adevăr infracțiunea de omor asupra lui N.A.

37. Nu a fost dispusă nicio nouă măsură de cercetare.

38. În ședința din 23 mai 2000, Curtea Supremă de Justiție a constatat că cei trei co-inculpați erau reprezentați de același avocat numit din oficiu, G.A., și a amânat cauza în vederea desemnării altor avocați pentru reclamant și pentru E.S.

39. La 3 octombrie 2000, reclamantul și cei doi co-inculpați au fost reprezentați din nou de același avocat numit din oficiu, și anume G.A. Dezbaterile au avut loc în aceeași zi și, conform încheierii referitoare la această ședință, avocatul numit din oficiu a solicitat

„respingerea recursului Parchetului”. Reclamantul, care a luat cuvântul la final, a solicitat, de asemenea, respingerea recursului Ministerului Public. Acesta menționează că instanța supremă i-a solicitat să răspundă cu „da” sau „nu” la întrebarea privind vinovăția sa. Ședința a durat aproximativ cinci minute. Curtea Supremă a trecut la deliberare.

40. Prin hotărârea din 7 noiembrie 2000, redactată la 17 iulie 2001, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul Parchetului, a casat hotărârea Curții de Apel și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță. Aceasta s-a exprimat astfel:

„După o analiză atentă a declarațiilor co-inculpaților, făcute în cursul urmăririi penale, și a declarațiilor făcute în fața tribunalului, rezultă clar că cele care exprimă adevărul sunt cele date în cursul urmăririi penale.

Declarațiile co-inculpaților făcute în cursul anchetei se coroborează cu alte probe, de unde reiese cu certitudine că au săvârșit infracțiunile reținute împotriva lor de tribunal (...)

Referitor la infracțiunea de omor, a cărei victimă a fost N.A., declarațiile date de M.M. [reclamantul] și E.S. în cursul anchetei și recunoașterea faptelor imputate se coroborează cu urmele de sânge identificate ulterior pe partea interioară a gecii lui M.M.

La evaluarea declarațiilor date de co-inculpați în cursul anchetei (...) trebuie să se țină seama de faptul că au fost făcute în prezența apărătorilor acestora (...)

41. Prin hotărârea din 11 ianuarie 2002, Curtea Supremă de Justiție a respins contestația în anulare a acuzațiilor, având ca obiect anularea hotărârii din 7 noiembrie 2000, citată anterior, fără să repună în discuție fondul cauzei.

42. Reclamantul precizează că, în urma demersurile făcute de avocatul său, hotărârea definitivă a Curții Supreme de Justiție din 7 noiembrie 2000 i-a fost comunicată la 10 aprilie 2002.

F. Hotărârea Curții și redeschiderea procedurii

43. La 29 aprilie 2008, Curtea a pronunțat o hotărâre cu privire la cererea introdusă de inculpata alături de reclamant (*Spînu împotriva României*, nr. 32030/02, 29 aprilie 2008). Curtea a considerat că această condamnare a reclamantei de către Curtea Supremă, fără audierea acesteia în persoană și fără audierea martorului în acuzare – reclamantul în prezenta cauză – și în măsura în care au fost pronunțate hotărâri contradictorii împotriva acesteia de către cele două instanțe inferioare, era contrară cerințelor unui proces echitabil. Prin urmare, aceasta a stabilit, în unanimitate, că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

44. La 8 octombrie 2008, E.S. a solicitat redeschiderea procedurii, în temeiul art. 408¹ C. proc. pen. care permite revizuirea unei hotărâri pe plan intern în cazul în care Curtea a constatat încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale unui reclamant.

45. Reclamantul a solicitat suspendarea executării pedepsei sale cu închisoarea până la momentul pronunțării deciziei privind cererea de revizuire formulată de către E.S., în temeiul art. 408¹ § 5 C. proc. pen., care permite instanței competente să dispună suspendarea executării hotărârii contestate.

46. La 23 martie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție (care a succedat fostei Curți Supreme de Justiție; denumită în continuare „Înalta Curte”) a admis cererea formulată de E.S. având ca obiect redeschiderea procedurii, hotărând totodată că doar E.S. avea dreptul de a solicita revizuirea, datorită faptului că era singura care făcea obiectul hotărârii Curții din 29 aprilie 2008. Așadar, Înalta Curte a declarat inadmisibilă cererea reclamantului de suspendare a executării pedepsei sale cu închisoarea. Înalta Curte a casat hotărârea din 7 noiembrie 2000 doar în ceea ce o privește pe E.S. și a trimis cauza Parchetului pentru o nouă examinare a recursului.

47. În ședința din 16 octombrie 2009 în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, toți cei trei inculpați au fost prezenți. Reclamantul și H.G. au fost reprezentați de același avocat numit din oficiu. Au fost cu toții audiați.

48. Prin hotărârea din 9 noiembrie 2009, Înalta Curte a admis recursul Parchetului cu privire la E.S., a casat hotărârea Curții de Apel și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

II. Dreptul intern relevant

49. Dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală sunt citate în hotărârea *Spînu*, citată anterior, pct. 38 și 39.

50. Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, în vigoare la momentul faptelor, prevedea, la art. 44, că un avocat nu poate asista sau reprezenta părți cu interese contrare în aceeași cauză sau în cauze conexe.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 și 3 d) din convenție

51. Invocând art. 6 § 1 din convenție, reclamantul se plânge că nu a beneficiat de un proces echitabil, întrucât Curtea Supremă de Justiție l-a condamnat, după ce fusese achitat în apel, fără să fi fost reaudiat în persoană și fără să fie administrată nicio nouă probă. Acesta invocă, de asemenea, faptul că Curtea Supremă de Justiție nu și-a motivat decizia. Citând art. din convenție, acesta denunță faptul că nu a beneficiat de o apărare efectivă în cursul procedurii.

52. Părțile relevante ale art. 6 § 1 și 3 c) din convenție sunt redactate astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...] care va hotări [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. (...)

3. Orice acuzat are, în special, dreptul: (...)

c) se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;”

A. Cu privire la admisibilitate

53. Guvernul consideră că reclamantul nu a sesizat Curtea în termenul de șase luni de la data hotărârii definitive pronunțate de Curtea Supremă de Justiție la 7 noiembrie 2000. Acesta susține că reclamantul a sesizat pentru prima dată Curtea cu capetele sale de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 și 3 din convenție în formularul de cerere primit la grefă la 28 ianuarie 2002. Aducă că contestația în anulare, cale de atac extraordinară, nu poate fi luată în considerare la calcularea termenului de șase luni.

54. Reclamantul apreciază că a sesizat Curtea în termenul de șase luni prevăzut la art. 35 § 1 din convenție.

55. Curtea observă că trebuie să se considere că procedura care face obiectul prezentei cauze a fost încheiată prin hotărârea Curții Supreme de Justiție din 7 noiembrie 2000, redactată la 17 iulie 2001.

56. Curtea reamintește că, în absența unei notificări a hotărârii, se presupune că

reclamantul a luat cunoștință de conținutul acesteia abia la data la care a fost pusă la dispoziția părților [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Papachelas împotriva Greciei* (MC), nr. 31423/96, pct. 30, 25 martie 1999, CEDO 1999-II, și *Haralambidis și alții împotriva Greciei*, nr. 36706/97, 29 martie 2001]. Cunoașterea motivelor deciziei interne definitive este în mod concret indispensabilă pentru a prezenta o cerere în fața Curții (*Potop împotriva României*, nr. 35882/97, pct. 34, 25 noiembrie 2003). Or, din diversele elemente ale dosarului reiese că, într-adevăr, Curtea a fost sesizată în termenul de șase luni de la data redactării hotărârii definitive.

57. Într-adevăr, Curtea ia act de faptul că a fost sesizată printr-o primă scrisoare a reclamantului la 26 iulie 2001. Plicul conținea o scrisoare olografă de o pagină, în care reclamantul preciza că dorea să sesizeze Curtea cu o cerere de denunțare a atingerilor aduse drepturilor acestuia garantate la art. 3, 5, 6, 8, 10 și 13 din convenție. Acesta a precizat că faptele de care dorea să se plângă erau prezentate în memoriul anexat. În acest memoriu, reclamantul a prezentat procedura penală declanșată împotriva lui și, citând din nou art. 6 din convenție, a invocat capetele de cerere menționate la punctul 51 de mai sus. Acest memoriu anexat la prima scrisoare a reclamantului a fost trimis Guvernului în comunicarea prezentei cereri.

58. Reamintind că data introducerii unei cereri este cea a primei scrisori prin care reclamantul formulează, chiar și sumar, capetele de cerere pe care intenționează să le formuleze [*Gaillard împotriva Franței* (dec.), nr. 47337/99, 11 iulie 2000], Curtea consideră că, în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 și 3 c) din convenție menționate anterior, a fost sesizată într-adevăr în termenul de șase luni prevăzut la art. 35 din convenție.

59. Prin urmare, excepția Guvernului întemeiată pe nerespectarea termenului de șase luni nu poate fi admisă. Curtea apreciază că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 (a) din convenție. Curtea subliniază, de asemenea, că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar așadar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție

a) Argumentele părților

60. Guvernul admite că, în cauza *Spînu împotriva României*, citată anterior, Curtea s-a pronunțat deja cu privire la aceeași situație de fapt, referitor la capătul de cerere privind condamnarea reclamantului de către Curtea Supremă de Justiție, după ce a fost achitat în apel, fără să fi fost audiat și fără să fie administrate noi probe. În ceea ce privește capătul de cerere privind nemotivarea hotărârii pronunțate cu privire la recursul Parchetului, Guvernul consideră că Curtea Supremă de Justiție a hotărât că probele conduceau la concluzia că persoana în cauză era vinovată. Această ultimă instanță a luat în considerare declarațiile făcute de reclamant în cursul urmăririi penale, care se coroborau cu alte probe de la dosar.

61. Reclamantul apreciază că observațiile Guvernului sunt contradictorii, în măsura în care, pe de o parte, acesta admite că concluzia la care a ajuns Curtea în hotărârea *Spînu împotriva României* este valabilă pentru faptele din prezenta speță, dar, pe de altă parte, consideră că procedura a fost echitabilă, ținând seama de modul în care instanțele interne și-au motivat deciziile. Acesta subliniază că, în cursul procedurii de examinare a recursului introdus de Parchet, nu a fost audiat și nicio probă nu a fost instrumentată direct de Curtea Supremă de Justiție. Acesta adaugă că, deși a mărturisit faptele în prezența avocatului său, nu a avut posibilitatea de a beneficia anterior de o întrevedere confidențială cu acesta. În plus,

declarațiile sale nu se coroborau cu nicio altă probă de la dosar.

b) Motivarea Curții

62. Curtea a declarat deja că atunci când o instanță de recurs este sesizată în fapt și în drept cu o cauză și studiază în ansamblu problema vinovăției sau a nevinovăției, nu poate, din motive de echitate a procesului, să se pronunțe asupra acestor chestiuni fără aprecierea directă a mărturiilor prezentate personal de inculpatul care susține că nu a săvârșit fapta încadrată ca infracțiune (hotărârile *Ekbatani împotriva Suediei*, 26 mai 1988, pct. 32 seria A nr. 134, și *Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, pct. 55, CEDO 2000-VIII).

63. În cazul de față, aspectele pe care Curtea Supremă de Justiție a trebuit să le analizeze aveau, în esență, un caracter factual, în măsura în care, pentru a confirma una dintre hotărârile pronunțate de instanțele inferioare, aceasta a procedat la o nouă apreciere a probelor, în special a declarațiilor făcute de reclamant și E.S. (supra, pct. 40). În speță, trebuia să se stabilească dacă reclamantul participase la infracțiunea de omor și de tâlhărie, care avusese drept urmare decesul lui N.A., și dacă îi instigase pe E.S. și H.G. la săvârșirea tâlhăriei asupra lui V.T. În opinia Curții, pentru a îndeplini această sarcină, audierea reclamantului părea cu atât mai necesară cu cât acesta fusese condamnat succesiv și achitat ulterior de instanțele inferioare și cu cât acesta contesta participarea sa la faptele imputate, precum și condițiile în care făcuse declarațiile (*Spînu*, citată anterior, pct. 58, și, *mutatis mutandis*, *Arnasson împotriva Islandei*, nr. 44671/98, pct. 38, 15 octombrie 2003). Sigur că reclamantul a fost prezent la ședință, care, de altfel, a fost destul de scurtă, dar nu a fost interogat niciun moment de Curtea Supremă de Justiție. Faptul că reclamantul a luat cuvântul ultimul în procedura de recurs nu exonera Curtea Supremă de obligația de a-l audia în cursul dezbaterilor.

64. În plus, Curtea constată că, în speță, Curtea Supremă și-a întemeiat hotărârea, în esență, pe o nouă apreciere a declarațiilor date de reclamant și E.S., fără a-i audia în mod direct. După ce a constatat o contradicție între declarațiile date de reclamant și de E.S. în cursul cercetării preliminare și declarațiile ulterioare ale acestora în fața instanței, Curtea Supremă a concluzionat că aceste mărturii erau cele care corespundeau realității, deoarece se coroborau cu alte probe, fără a preciza însă la ce probe se referă. Pe de altă parte, Curtea observă că Curtea Supremă de Justiție a făcut referire la petele de sânge găsite pe vesta persoanei în cauză, deși instanțele inferioare au considerat că aceste pete nu puteau fi analizate din punct de vedere științific și că nu era posibilă identificarea persoanei de la care provenea sângele.

65. Noi audieri păreau să se impună cu atât mai mult cu cât Tribunalul Bihor nu a audiat martorii în acuzare, iar Curtea de Apel era singura instanță care a putut evalua direct declarațiile martorilor și celelalte probe de la dosar. Fără îndoială că era de competența instanței de recurs să aprecieze informațiile adunate; este la fel de adevărat că reclamantul a fost declarat vinovat pe baza aceluiași probe care fuseseră suficiente pentru a-i determina pe judecătorii Curții de Apel să se îndoiască de temeinicia acuzației și să motiveze achitarea acestuia.

66. Prin urmare, Curtea consideră că, prin condamnarea reclamantului de către Curtea Supremă, fără audierea acestuia în persoană și fără audierea martorului în acuzare și în condițiile în care fuseseră pronunțate decizii contradictorii împotriva sa de cele două instanțe inferioare, nu au fost respectate cerințele unui proces echitabil în sensul art. 6 § 1 din convenție. În consecință, această dispoziție a fost încălcată.

67. Având în vedere această constatare, Curtea nu consideră necesar să insiste asupra capătului de cerere referitor la obligația Curții Supreme de Justiție de a examina în mod corespunzător motivele invocate de reclamant în apărarea sa.

2. Cu privire la capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 3 c) din convenție

a) Argumentele părților

68. Reclamantul subliniază că, în cursul primelor luni ale anchetei, nu a avut dreptul să aibă întrevederi confidențiale cu avocatul său și face trimitere la încheierile pronunțate la 8 martie și 2 septembrie 1996, prin care au fost constatate aceste fapte. În continuare, reclamantul precizează că, în procedura de recurs în fața Curții Supreme de Justiție, cei doi co-inculpați și el însuși au fost reprezentați de același avocat numit din oficiu, avocat care, de altfel, s-a mulțumit să solicite respingerea recursului Parchetului. Adaugă că Curtea Supremă a pronunțat o hotărâre în cauză fără să țină cont de una dintre deciziile sale precedente, prin care a dispus desemnarea unui avocat din oficiu pentru fiecare inculpat.

69. Guvernul evidențiază că reclamantul nu a prezentat nicio probă pentru a-și susține acuzațiile conform cărora nu a beneficiat de întrevederi confidențiale cu avocatul său în cursul cercetării penale. În continuare, acesta remarcă faptul că, în cursul cercetării, reclamantul a fost asistat fie de un avocat din oficiu, fie de un avocat ales de acesta, care nu au contestat maniera în care au fost realizate actele de procedură.

70. În ceea ce privește reprezentarea intereselor reclamantului în cursul examinării recursului introdus de Parchet, Guvernul precizează că recomandarea făcută de Curtea Supremă de Justiție, la 23 mai 2000, în ceea ce privește numirea unor avocați diferiți pentru cei trei inculpați nu avea un caracter obligatoriu. În continuare, acesta consideră că relația care există între un avocat și clientul acestuia nu angajează răspunderea statului, iar calitatea apărării asigurate reclamantului trebuie să fie examinată ținând seama de procedură în ansamblul ei.

b) Motivarea Curții

71. Curtea reamintește că art. 6 § 3 lit. c) recunoaște oricărui acuzat dreptul de a se apăra el însuși sau de a fi asistat de un apărător, dar nu precizează și condițiile de exercitare a acestui drept. Astfel, acesta oferă statelor contractante posibilitatea de a alege mijloacele care pot permite propriului sistem juridic garantarea acestuia, sarcina Curții constând în a cerceta dacă modalitatea folosită de acestea corespunde cerințelor unui proces echitabil (*Quaranta împotriva Elveției*, 24 mai 1991, pct. 30, seria A nr. 205). În plus, nu i se poate imputa unui stat răspunderea pentru orice deficiență a unui avocat numit din oficiu sau ales de acuzat. Din independența baroului în raport cu statul reiese că, în esență, conduita apărării ține de acuzat și de avocatul acestuia, desemnat cu titlu de asistență juridică sau remunerat de clientul său (*Cuscani împotriva Regatului Unit*, nr. 32771/96, pct. 39, 24 septembrie 2002). Art. 6 § 3 c) obligă autoritățile naționale competente să intervină doar în cazul în care deficiențele unui avocat din oficiu sunt evidente sau dacă autoritățile sunt suficient de informate cu privire la aceste deficiențe într-o altă manieră [*Kamasinski împotriva Austriei*, 19 decembrie 1989, seria A nr. 168, pct. 65, *Czekalla împotriva Portugaliei*, nr. 38830/97, pct. 60, CEDO 2002-VIII, *Sannino împotriva Italiei*, nr. 30961/03, pct. 49, CEDO 2006-VI și *Hermi împotriva Italiei* (MC), nr. 18114/02, pct. 96, CEDO 2006-XII].

72. În speță, reclamantul a fost acuzat de infracțiunea de omor săvârșită asupra lui N.A., de complicitate la tâlhărie, care a avut ca urmare decesul lui N.A., și de instigare la tâlhăria săvârșită asupra lui V.T., fapte care au un caracter deosebit de grav. De altfel, reclamantul era pasibil de o pedeapsă cu închisoarea și a fost condamnat la o pedeapsă foarte aspră cu închisoarea, cu executare. Prin urmare, procedura avea cu siguranță o miză importantă pentru persoana în cauză.

73. Trebuie amintit faptul că simpla numire unui avocat nu asigură, prin ea însăși, eficacitatea asistenței pe care acesta o poate furniza persoanei pe care trebuie să o apere

(*Imbrioscia împotriva Elveției*, 24 noiembrie 1993, pct. 38, seria A nr. 275).

Atunci când sunt aduse în atenția autorităților competente probleme referitoare la reprezentarea în justiție, statul trebuie să acționeze și să nu rămână pasiv.

În funcție de circumstanțele cauzei și având în vedere procedura în ansamblul său, apărarea poate fi considerată sau nu concretă și efectivă (*mutatis mutandis, Artico împotriva Italiei*, 13 mai 1980, pct. 33, seria A nr. 37).

74. Curtea ia act de faptul că Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat prevedea, la art. 44, că un avocat nu poate asista sau reprezenta părți cu interese contrare în aceeași cauză sau în cauze conexe. La prima ședință din 23 mai 2000 din cadrul procedurii de examinare a recursului formulat de Parchet, cei trei co-inculpați au fost reprezentați de același avocat numit din oficiu. Cu acest prilej, Curtea Supremă de Justiție a amânat cauza pentru data de 3 octombrie 2000 și a dispus numirea unui avocat din oficiu pentru fiecare inculpat în parte. Totuși, la ședința din 3 octombrie 2000, cei trei co-inculpați au fost reprezentați, din nou, de același avocat numit din oficiu, în pofida acestei decizii. Or, în măsura în care Curtea Supremă de Justiție a întemeiat condamnarea reclamantului pe declarațiile date de E.S. și G.H., interesele celor trei co-inculpați în procedură erau contradictorii. În plus, dezbaterile au avut loc în aceeași zi, iar avocatul din oficiu a solicitat doar respingerea recursului introdus de Parchet. Încheierea de ședință nu conține niciun alt argument invocat de avocatul co-inculpaților în apărarea acestora. Pe de altă parte, este greu de imaginat cum acest avocat, care a fost informat pe loc cu privire la numirea sa, ar fi putut să pregătească vreo apărare a persoanei în cauză.

75. Reclamantul nu s-a plâns în fața Curții Supreme de Justiție cu privire la caracterul inefficient al apărării avocatului numit din oficiu. Cu toate acestea, Curtea consideră că, în speță, comportamentul reclamantului nu putea să exonereze autoritățile de obligația lor de a reacționa pentru a garanta eficacitatea reprezentării acuzatului. În fapt, atât legislația internă în materie, cât și carențele avocatului din oficiu, care se limitase la solicitarea respingerii recursului, impuneau autorităților interne obligația de a interveni.

76. Având în vedere elementele precedente, este necesar să se constate că a fost încălcat dreptul de apărare al reclamantului. Prin urmare, în speță, a fost încălcat articolul 6 § 3 c) din convenție. Ținând seama de această constatare, Curtea nu consideră necesar să examineze capătul de cerere privind confidențialitatea întrevederilor reclamantului cu avocatul său.

II. Cu privire la celelalte încălcări pretinse

77. Reclamantul formulează, de asemenea, numeroase capete de cerere întemeiate pe art. 3, art. 5 § 1 și 2, art. 6 § 1, art. 2 și 3 a), b) și d), art. 8 și art. 10 din convenție. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea nu constată nicio încălcare a drepturilor și libertăților garantate de articolele convenției. Rezultă că aceste capete de cerere sunt fie tardive, fie în mod vădit nefondate și trebuie să fie respinse în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

78. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

79. Reclamantul pretinde 100 000 euro (EUR) pentru prejudiciul moral suferit.

80. Guvernul obiectează, motivând că nu există o legătură de cauzalitate între pretensele încălcări ale convenției și prejudiciul invocat și consideră că suma solicitată este excesivă.

81. Curtea subliniază că singurul temei care trebuie reținut pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în această situație, în faptul că reclamantul nu a beneficiat de un proces echitabil în fața instanțelor naționale. Desigur, Curtea nu poate face speculații cu privire la posibilul rezultat al procesului în caz contrar, dar apreciază că este rezonabil să creadă că persoana respectivă a suferit un prejudiciu moral real în cadrul acestui proces [*Pelissier și Sassi împotriva Franței* (MC), nr. 25444/94, pct. 80, CEDO 1999-II]. Prin urmare, pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41, Curtea acordă reclamantului suma de 5 000 EUR.⁸² În plus, Curtea reamintește că, atunci când un particular, precum în prezenta cauză, a fost condamnat în urma unei proceduri afectate de încălcări ale cerințelor art. 6 din convenție, un nou proces sau o redeschidere a procedurii, la cererea persoanei interesate, reprezintă, în principiu, un mijloc adecvat pentru repararea încălcării constatate (Gençel împotriva Turciei, nr. 53431/99, pct. 27, 23 octombrie 2003, și Tahir Duran împotriva Turciei, nr. 40997/98, pct. 23, 29 ianuarie 2004). În această privință, Curtea observă că art. 408¹ C. proc. pen. permite revizuirea pe plan intern a unei hotărâri în cazul în care Curtea a constatat încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale unui reclamant.

B. Cheltuieli de judecată

83. Reclamantul nu solicită rambursarea cheltuielilor de judecată.

C. Dobânzi moratorii

84. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 și 3 c) din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție în ceea ce privește condamnarea reclamantului de către Curtea Supremă de Justiție fără ascultarea nemediată și administrarea directă de probe;
3. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din convenție referitor la nemotivarea hotărârii pronunțate de Curtea Supremă de Justiție;
4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 3 c) din convenție în ceea ce privește reprezentarea reclamantului în cursul procedurii recursului;

5. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 3 c) din convenție în ceea ce privește confidențialitatea întrevederilor dintre reclamant și avocatul său;

6. *Hotărăște*

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 5 000 EUR (cinci mii euro) pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, care trebuie convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

7. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 19 iunie 2012, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte